

УДК 82-053.5

Стаття надійшла до редакції [Article received] – 06.03.2025 р.

Фінансування [Financing] – самофінансування [self-financing]

Перевірено на плагіат [Checked for plagiarism] – 09.03.2025 р.

Оригінальність тексту [The originality of the text] – 92%

<http://doi.org/10.17721/2663-6530.2025.47.16>

ВІДБІР КУЛЬТУРНИХ КОДІВ У ХУДОЖНІХ ТЕКСТАХ: МЕТОДИ ТА ПІДХОДИ

Наталя Володимирівна Миронова (м. Київ, Україна)

orcid.org/0000-0002-9273-3863

natalia.myronova@knlu.edu.ua

кандидат філологічних наук, доцент
кафедри італійської і французької філології та перекладу,
Київський національний лінгвістичний університет
(Міністерство освіти і науки України)
03150, м. Київ, вул. Велика Васильківська, 73

Стаття присвячена аналізу методів та підходів до відбору культурних кодів в літературі. Розглядаються семіотичний, лінгвістичний, контекстуальний та інтертекстуальний аналіз як ключові методології, які допомагають розкрити глибинні шари культурної свідомості та ідентичності, закладені в художніх текстах. Обговорюється необхідність вивчення культурних кодів для розуміння соціально-історичних реалій та формування культурної грамотності.

Ключові слова: культурні коди, літературний аналіз, семіотика, контекстуальний аналіз, інтертекстуальність, критичне мислення, культурна ідентичність, соціально-історичний контекст, художні тексти, культурна грамотність.

SELECTION OF CULTURAL CODES IN ARTISTIC TEXTS: METHODS AND APPROACHES

Natalia V. Myronova (Kyiv, Ukraine)

natalia.myronova@knlu.edu.uaorcid.org/0000-0002-9273-3863

PhD (Philology), Associate Professor of Italian and French Philology and Translation
Department, Kyiv National Linguistic University
(Ministry of Education and Science of Ukraine)
73, Velyka Vasylkivska Str., Kyiv, 03150

The article is dedicated to the analysis of methods and approaches to selecting cultural codes in literature. It examines semiotic, linguistic, contextual, and intertextual analysis as key methodologies that help uncover the deep layers of cultural consciousness and identity embedded in artistic texts. The necessity of studying cultural codes for understanding socio-historical realities and fostering cultural literacy is discussed.

Keywords: cultural codes, literary analysis, semiotics, contextual analysis, intertextuality, critical thinking, cultural identity, socio-historical context, artistic texts, cultural literacy.

Вивчення культурних кодів у художніх текстах є важливим аспектом сучасних гуманітарних досліджень. Культурні коди функціонують як маркери ідентичності, які допомагають зрозуміти, як окремі особистості та цілі нації сприймають себе та свій світ. Аналіз цих кодів у художніх текстах дозволяє дослідникам виявити глибинні шари культурної свідомості та ідентичності, які можуть бути неочевидними на перший погляд.

Необхідність вивчення культурних кодів у художніх текстах можна обґрунтувати з кількох ключових позицій. По-перше, це розуміння власної культурної ідентичності. Культурні коди є маркерами ідентичності, які допомагають зрозуміти, як окремі особистості та цілі нації сприймають себе та свій світ. Аналіз цих кодів у художніх текстах дозволяє дослідникам виявити глибинні шари культурної свідомості та ідентичності, які можуть бути неочевидними на перший погляд. По-друге, аналіз культурних кодів розвиває критичне мислення та навички інтерпретації, які є необхідними для глибокого розуміння літературних творів. Це допомагає читачам та дослідникам виходити за межі очевидного та розкривати приховані шари значень, закладені в тексті.

По-третє, культурні коди часто відображають соціально-історичні реалії свого часу. Вивчення цих кодів допомагає реконструювати історичну картину та зрозуміти, як суспільство сприймало та інтерпретувало події та явища. Це особливо

(Актуальні питання лінгвокультурології [Aktual'ni pytannja lingvokul'turologii'])

Відбір культурних кодів у художніх текстах: методи та підходи (Українською) [Vidbir kul'turnykh kodiv u khudozhnikh tekstakh: metody ta pidkhody]

© Мironova H. B. [Myronova N. V.], natalia.myronova@knlu.edu.ua

важливо для істориків та культурологів, які працюють з художніми текстами як джерелами інформації про минуле.

До того ж, вивчення культурних кодів сприяє розумінню інтертекстуальних зв'язків між різними творами та культурами. Це допомагає дослідникам зрозуміти, як ідеї та образи передаються та трансформуються в різних культурних просторах, сприяючи міжкультурному діалогу та взаєморозумінню.

Окрім того, вивчення культурних кодів в художніх текстах має велику освітню цінність. Воно допомагає формувати культурну грамотність та свідомість у студентів, розвиваючи їх здатність аналізувати та інтерпретувати культурні явища. Це сприяє формуванню по-справжньому культурних читачів, здатних критично мислити та оцінювати літературні твори.

Таким чином, вивчення культурних кодів в художніх текстах є необхідним для всебічного розуміння культурних, соціальних та історичних контекстів, в яких ці тексти були створені. Це також сприяє розвитку критичного мислення та міжкультурного діалогу, що є важливим для сучасного суспільства.

Методика відбору культурних кодів в художніх текстах передбачає комплексний підхід, який включає кілька ключових етапів та методологій.

Семіотичний аналіз. Вивчення культурних кодів починається з аналізу знакових систем, які використовуються в тексті. Це включає розуміння символів, образів та інших знакових елементів, які несуть культурне навантаження [25; 20; 3; 17].

Герменевтичний метод пов'язаний з інтерпретацією тексту в історичному та культурному контексті, орієнтований на інтерпретацію смислів через призму читачького досвіду та культурного тла і включає феноменологічний аналіз сприйняття тексту [6; 24].

Заснований на структурному та морфологічному аналізі тексту **нарратологічний підхід** спирається на дослідження структуралістів [22; 14], вивчає способи оповідання, типи сюжетів, мотиви та їх зв'язок із культурними моделями [11] і розглядає культурні коди через сюжетні структури та архетипи, що повторюються [8].

Культурно-історичний метод дозволяє аналізувати текст у контексті епохи з огляду на історичні події, ідеологію, міфологію, спирається на історичний контекст твору, аналізує культурні реалії, традиції, ментальні моделі, використовуючи методи порівняльного аналізу, історико-культурної реконструкції

(Current issues in linguocultural studies [Aktual'ni pytannja lingvokul'turologii'])

Selection of Cultural Codes in Artistic Texts: Methods and Approaches (in Ukrainian) [Vidbir kul'turnykh kodiv u khudozhnikh tekstakh: metody ta pidkhody]

© Myronova N. V. [Myronova N. V.], natalia.myronova@knu.edu.ua

[15; 2]. Це допомагає зрозуміти, як культурні коди впливають на сприйняття твору і яким чином вони відображають ідентичність автора або нації.

Лінгвістичний та дискурсивний аналіз досліджує мову твору як носій культурних кодів (метафори, фразеологізми, лексико-семантичні поля). Аналіз мовних знаків, таких як усталені словесні комплекси, допомагає виявити, як культурні коди вербалізуються в тексті. Цей аналіз включає методи когнітивної лінгвістики та аналізу дискурсу [1].

Когнітивний аналіз вивчає, як культурні концепти відбиваються у мові та тексті [12; 13]. В рамках цього підходу досліджуються метафори, кадри, сценарії. Так, метафора “життя – це шлях” зустрічається у різних культурах та кодує ідеї руху, вибору, перешкод.

Інтертекстуальний аналіз вивчає взаємозв'язків між текстами та іншими культурними джерелами, що допомагає зрозуміти, як культурні коди передаються і трансформуються в різних творах. Так, Жерар Женетт та Михайло Бахтін розглядали тексти як включені до системи інших текстів, зазначаючи, що культурні коди можна виявити через цитати, алюзії, ремінісценції [9; 1].

На основі аналізу кодів культури і “подвійного кодування” в мистецтві в контексті семіотики, структуралізму, постструктуралізму і культурологічної герменевтики визначається методологія дослідження. Це дозволяє комплексно підходити до вивчення культурних кодів, враховуючи різні теоретичні підходи.

Відбір культурних кодів в літературі є необхідним для всебічного розуміння культурних, соціальних та історичних контекстів, в яких ці тексти були створені. Семіотичний, контекстуальний та інтертекстуальний аналіз є ключовими методологіями, які допомагають розкрити глибинні шари культурної свідомості та ідентичності, закладені в художніх текстах.

Але на наше глибоке переконання, методика відбору культурних кодів в художніх текстах вимагає інтеграції різних аналітичних підходів для всебічного розуміння культурного контексту та значень, закладених в тексті.

Вивчення культурних кодів також сприяє розвитку критичного мислення та міжкультурного діалогу, що є важливим для сучасного суспільства та потребує подальшого детального вивчення на конкретних художніх текстах.

References:

1. Bakhtin, M. M. (1981). *The Dialogic Imagination: Four Essays*. (C. Emerson & M. Holquist, Trans.). University of Texas Press.

(Актуальні питання лінгвокультурології [Aktual'ni pytannja lingvokul'turologii'])

Відбір культурних кодів у художніх текстах: методи та підходи (Українською) [Vidbir kul'turnykh kodiv u khudozhnikh tekstakh: metody ta pidkhody]

© Миронова Н. В. [Myronova N. V.], natalia.myronova@knu.edu.ua

PROBLEMS OF SEMANTICS, PRAGMATICS AND COGNITIVE LINGUISTICS

Taras Shevchenko National University of Kyiv, Ukraine

<http://semantics.knu.ua/index.php/prblmsemanitics>

2. Bakhtin, M. M. (1984). *Rabelais and His World*. (H. Iswolsky, Trans.). Indiana University Press.
3. Barthes, R. (1967). *Elements of Semiology*. (A. Lavers & C. Smith, Trans.). Hill and Wang.
4. Barthes, R. (1970). *S/Z*. Paris: Seuil.
5. Barthes, R. (1977). *Image-Music-Text*. (S. Heath, Trans.). Hill and Wang.
6. Gadamer, H.-G. (1975). *Truth and Method*. (J. Weinsheimer & D. G. Marshall, Trans.). Continuum.
7. Gadamer, H.-G. (2004). *Philosophical Hermeneutics*. (D. E. Linge, Trans.). University of California Press.
8. Genette, G. (1980). *Narrative Discourse: An Essay in Method*. (J. E. Lewin, Trans.). Cornell University Press.
9. Genette, G. (1997). *Paratexts: Thresholds of Interpretation*. (J. E. Lewin, Trans.). Cambridge University Press.
10. Greimas, A. J. (1983). *Structural Semantics: An Attempt at a Method*. (D. McDowell, R. Schleifer, & A. Velie, Trans.). University of Nebraska Press.
11. Greimas, A. J. (1987). *On Meaning: Selected Writings in Semiotic Theory*. (P. Perron & F. H. Collins, Trans.). University of Minnesota Press.
12. Lakoff, G. (1980). *Metaphors We Live By*. (with M. Johnson). University of Chicago Press.
13. Lakoff, G. (1987). *Women, Fire, and Dangerous Things: What Categories Reveal About the Mind*. University of Chicago Press.
14. Lévi-Strauss, C. (1955). *Tristes Tropiques*. (J. Weightman & D. Weightman, Trans.). Penguin.
15. Lévi-Strauss, C. (1963). *Structural Anthropology*. (C. Jacobson & B. G. Schoepf, Trans.). Basic Books.
16. Lévi-Strauss, C. (1964-1971). *Mythologiques* (Vols. 1-4). University of Chicago Press.
17. Lotman, Y. M. (1977). *The Structure of the Artistic Text*. (G. Lenhoff & R. Vroon, Trans.). University of Michigan Press.
18. Lotman, Y. M. (1990). *Universe of the Mind: A Semiotic Theory of Culture*. Tartu: Aleksandra.
19. Lotman, Y. M. (1990). *Universe of the Mind: A Semiotic Theory of Culture*. (A. Shukman, Trans.). Indiana University Press.
20. Peirce, C. S. (1931-1958). *Collected Papers of Charles Sanders Peirce* (Vols. 1-6). (C. Hartshorne & P. Weiss, Eds.). Harvard University Press.
21. Peirce, C. S. (1992-1998). *The Essential Peirce: Selected Philosophical Writings* (Vols. 1-2). (N. Houser & C. Kloesel, Eds.). Indiana University Press.
22. Propp, V. (1968). *Morphology of the Folktale*. (L. Scott, Trans.). University of Texas Press.
23. Ricoeur, P. (1970). *Freud and Philosophy: An Essay on Interpretation*. (D. Savage, Trans.). Yale University Press.
24. Ricoeur, P. (1984-1988). *Time and Narrative* (Vols. 1-3). (K. Blamey & D. Pellauer, Trans.). University of Chicago Press.
25. Saussure, F. de. (1916). *Course in General Linguistics*. (W. Baskin, Trans.). Dover Publications.

(Current issues in linguocultural studies [Aktual'ni pytannja lingvokul'turologii'])

Selection of Cultural Codes in Artistic Texts: Methods and Approaches (in Ukrainian) [Vidbir kul'turnykh kodiv u khudozhnikh tekstakh: metody ta pidkhody]

© Myronova N. V. [Myronova N. V., natalia.myronova@knu.edu.ua]